

Activiteitenverslag

2021

KENNISCENTRUM
IMMATERIEEL
ERFGOED
NEDERLAND

Veerkracht van
Immaterieel Erfgoed

Waterwonen werd in april 2021 bijgeschreven in het Netwerk Immaterieel Erfgoed

KENNISCENTRUM IMMATERIEEL ERFGOED NEDERLAND

Het Kenniscentrum is een zelfstandig onderdeel van het Nederlands Openluchtmuseum en werkt sinds 2012 aan de implementatie en uitvoering van het UNESCO verdrag inzake de Bescherming van Immaterieel Cultureel Erfgoed. Daarvoor was het werkzaam onder de naam Nederlands Centrum voor Volkscultuur.

Het Kenniscentrum stelt zich ten doel om inzicht te bieden in wat immaterieel erfgoed behelst, immaterieel erfgoed te presenteren, promoten en toegankelijk te maken, de betekenis van immaterieel erfgoed voor de samenleving onder de aandacht te brengen, om de sector te stimuleren en te professionaliseren,

om de participatie eraan te bevorderen en om de kennis erover te vergroten. De primaire taken zijn onderverdeeld binnen de werkerreinen Erfgoedzorg en Kennisontwikkeling. Erfgoedzorg is gericht op het zichtbaar maken en borgen van immaterieel erfgoed. Belangrijk instrument hierbij is de Inventaris Immaterieel Erfgoed Nederland. Kennisontwikkeling heeft als doel kennisverdieping ten behoeve van de praktijk van borging van immaterieel erfgoed. Daarvoor is de Kennisagenda 2021-2024 ontwikkeld.

Naast Nederland stelt het Kenniscentrum ook diensten beschikbaar voor de openbare lichamen Bonaire, Saba en Sint Eustatius.

>> *Coverfoto: Airborne Wandeltocht*

Inleiding Activiteitenverslag 2021

De Veerkracht van Immaterieel Erfgoed

2021 was voor Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland naast het eerste jaar van de nieuwe beleidsperiode 2021-2024 ook het jaar om de door de coronapandemie niet gerealiseerde activiteiten uit de vorige beleidsperiode alsnog te laten plaatsvinden. Maar ook 2021 blijkt in retrospectie een bewogen jaar te zijn, waarin veel activiteiten van het Kenniscentrum, maar ook van erfgoedgemeenschappen, door de geldende coronamaatregelen helaas geen doorgang konden vinden.

Toch heeft 2021 ook juist de veerkracht van immaterieel erfgoed laten zien. Vele beoefenaars hebben binnen de beperkingen van de coronamaatregelen naar mogelijkheden gezocht om hun erfgoed wel te kunnen laten plaatsvinden. Juist het dynamische karakter van immaterieel erfgoed, in de zin dat het levend erfgoed is en zich aanpast aan omstandigheden, heeft in het tweede coronajaar 2021 de veerkracht van sommige vormen van immaterieel erfgoed en hun beoefenaars laten zien. Dit gold echter niet voor alle vormen van immaterieel erfgoed. Beoefening van immaterieel erfgoed waarbij grote groepen bij elkaar komen, zoals bij vele sociale praktijken, rituelen en festiviteiten, of waarbij men juist schouder aan schouder moet staan, zoals bij de beoefening van vakmanschap en ambachten was ook in 2021 amper mogelijk. Daarnaast bleken ook in 2021 vele beoefenaars van immaterieel erfgoed, net als in 2020, buiten de kaders te vallen van de coronasteunmaatregelen. Het Kenniscentrum heeft hier ook in 2021 gevraagd en ongevraagd richtbaarheid aan gegeven.

Ondanks de voortdurende coronacrisis heeft het Kenniscentrum in 2021 wel degelijk activiteiten kunnen ontwikkelen in het kader van het Activiteitenplan 2021-2024 'Immaterieel erfgoed gaat dwars door de samenleving'. Deze activiteiten komen grotendeels voort uit de opdracht van Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland om uitvoering te geven aan de implementatie in het Koninkrijk der Nederlanden van het UNESCO Verdrag inzake de Bescherming van Immaterieel Cultureel Erfgoed. Zo hebben zich in 2021 weer nieuwe erfgoedgemeenschappen aangemeld voor het

Netwerk Immaterieel Erfgoed en zijn er ook weer nieuwe erfgoedgemeenschappen bijgeschreven in de Inventaris Immaterieel Erfgoed Nederland. Daarnaast heeft het Kenniscentrum ook in 2021 weer een aantal films kunnen laten maken over immaterieel erfgoedgemeenschappen, onder andere in het kader van het project IE-Spotten. Verder wijs ik hier graag op de samenwerking met Het Natuurhistorisch Museum Rotterdam die heeft geleid tot de tentoonstelling 'Dier, Mens & Traditie', waarin een twaalftal vormen van immaterieel erfgoed werden getoond waarin dieren centraal staan. Echter de meeste museale activiteiten heeft het Kenniscentrum in 2021 ontplooit binnen het Nederlands Openluchtmuseum, waar het Kenniscentrum immers onderdeel van uit maakt. Zo kon het Kenniscentrum in het kader van het themajaar rond Ambachten een grote bijdrage leveren aan de ontwikkeling van de tentoonstelling 'Makers in beeld. Het ambacht van nu' en de ontwikkeling van de Ambachtenwerkplaats.

Verder heeft het Kenniscentrum in 2021 ook een start gemaakt met de ontwikkeling van de nieuwe Kennisagenda 2021-2024. Maar door het plotse overlijden van het hoofd Kennisontwikkeling Dr. Albert van der Zeijden zal deze Kennisagenda rond de thema's duurzaamheid, diversiteit en inventarisatiemethodieken in 2022 worden gepresenteerd.

Tot slot wil ik hier graag nog wijzen op het heugelijk feit dat in 2021 Corsocultuur en Valkerij beide na voordracht door Nederland bij UNESCO zijn ingeschreven in de Representatieve Lijst van Immaterieel Erfgoed van de Mensheid. In het voorliggende activiteitenverslag 2021 wordt nader op alle activiteiten ingegaan.

Met betrekking tot 2022 hopen wij dat ook de vormen van immaterieel erfgoed die in 2021 nog niet plaatsvonden of beoefend konden worden, weer plaats zullen vinden en alle betrokkenen weer zullen verbinden!

Namens het team van Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland

– Marco van Baalen, directeur
Maart 2022

In memoriam

Dr. Albert van der Zeijden (1957-2021)

Geheel onverwachts overleed op 30 juli 2021 Dr. Albert van der Zeijden.

Albert was als historicus bijna 35 jaar werkzaam binnen de wereld van immaterieel erfgoed en volkscultuur. Hij werkte als wetenschappelijk medewerker voor het Nederlands Centrum voor Volkscultuur (NCV), dat vanaf 2012, na de ratificatie van het 2003 UNESCO Verdrag, het Nederlands Centrum voor Volkscultuur en Immaterieel Erfgoed (VIE) werd genoemd en vanaf 2017 als Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland (KIEN) door het leven gaat. De laatste jaren was Albert werkzaam als hoofd van de afdeling Kennisontwikkeling bij het Kenniscentrum. Onder zijn leiding ontstond de Kennisagenda 2017-2020, waarbij Alberts focus lag op onderzoek naar duurzaam toerisme en immaterieel erfgoed. Hij gaf bevoegen en op geheel eigen wijze leiding aan een team van vier collega's, aangevuld met stagiairs, en toonde zich daarbij een betrokken, inspirerend en sociaal aanspreekpunt.

Albert zag altijd nieuwe kansen om te kunnen samenwerken, waardoor hij een groot (internationaal) netwerk opbouwde. Zijn bijdragen aan het beleid van het Kenniscentrum zijn onmisbaar geweest.

Albert was tevens nauw betrokken bij internationale werkgroepen rond het UNESCO Verdrag inzake de Bescherming van Immaterieel Cultureel Erfgoed, een taak waaruit hij veel voldoening haalde en waaraan hij veel plezier beleefde. Zo werkte hij aan de nominaties vanuit Nederland voor de internationale lijsten voor immaterieel erfgoed en was hij lid van de Evaluation Body in 2014-2015. Datzelfde geldt voor zijn werkzaamheden binnen het ICH-NGO Forum van UNESCO, waarbinnen Albert het Kenniscentrum vertegenwoordigde en coördinator was van de Working Group Research.

Met een berg kennis en veel motivatie bereidde Albert de Kennisagenda 2021-2024 voor. Hierbij spitste hij het onderzoek toe op duurzaamheid, diversiteit en inventarisatiemethodieken, thema's die hem aan het hart gingen.

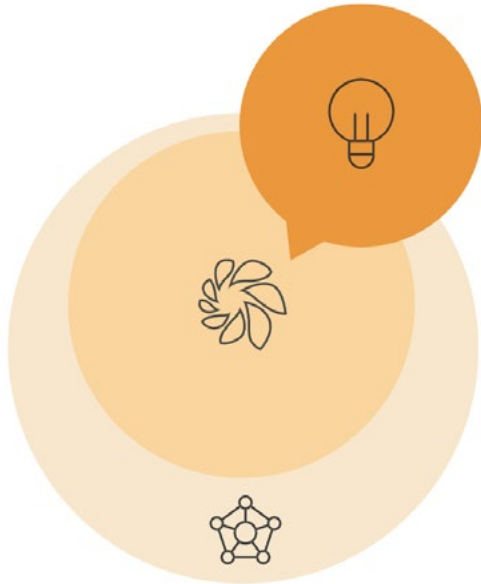
Albert publiceerde met regelmaat stukken over immaterieel erfgoed en immaterieel erfgoedbeleid binnen zowel de nationale als internationale context. Hij was bijna twintig jaar lang een gedreven en betrokken redactielid van het Vlaams-Nederlandse tijdschrift *Volkskunde* en zat sinds 2013 tevens in de redactie van het internationale aan het ICH-NGO Forum gelieerde internettijdschrift *Heritage Alive. Voices and practices*.

Daarnaast werkte Albert sinds 2017 als Research Fellow *Heritage Studies* aan de Universiteit Utrecht.

Albert wordt enorm gemist, als mens, als collega en als bevoegen onderzoeker.

Netwerk, Inventaris en Register

Het immaterieel erfgoed wordt in Nederland zichtbaar gemaakt door middel van drie kringen: Netwerk Immaterieel Erfgoed, Inventaris Immaterieel Erfgoed Nederland en het Register van Inspirerende Voorbeelden van Borging.

Het Netwerk is een laagdrempelige manier waarmee beoefenaars van immaterieel erfgoed hun erfgoed zichtbaar maken door het aan te melden via de website immaterieelerfgoed.nl. In 2021 waren er 21 nieuwe gemeenschappen, groepen en individuen die hun erfgoed hiervoor hebben aangemeld. Het betreft: Koningsdag Velp, Stampot koken, Voedsel conserveren, Waterwonen, Bridge, Voetbalclub K.V.V.A. Amersfoort, 1 Aprilgrap, Loterijfonds Ravenstein, Morgenster, Paaszingen in de natuur bij ochtendgloren, Bierbrouwcultuur, Handmatig klokkenluiden in Utrecht, Damsport, Haagse Mat, Gatgraven, De Bidweg van de Sterre der Zee, Ringsteken Bakkum, Amateurtuinen in Alkmaar, Melkbusschieten in de gemeente Kampen, Aaisykje en Rock 'n Roll dansen in Café Cruise Inn. Hiermee is het aantal beoefenaars dat zijn erfgoed zichtbaar maakt binnen het Netwerk op 380 gekomen.

Aan de gemeenschappen, groepen en individuen die hun erfgoed hebben aangemeld in het Netwerk wordt gevraagd een motivatie in te dienen voor bijschrijving in de Inventaris Immaterieel Erfgoed Nederland. Op basis hiervan zijn er in 2021 dertien gemeenschappen uitgenodigd voor de training 'Bouwen aan een Borgingsplan'. Tijdens deze training, die uit drie bijeenkomsten bestaat, stellen de gemeenschappen hun eigen borgingsplan op. Hierbij worden ze intensief begeleid door de adviseurs Erfgoedzorg van het Kenniscentrum.

Op zondagmiddag 10 oktober stonden de activiteiten in Loods Goes van het Nederlands Openluchtmuseum in het teken van de ondertekening van het certificaat van bijschrijving van de Surinaams Javaanse Gamelantraditie. De presentatie kwam op een bijzondere manier tot stand: het was een intensieve samenwerking tussen STICHJI, het Nederlands Openluchtmuseum en het Kenniscentrum. Dat smaakt naar meer!

In 2021 werd de BOCK Veiligheidscampagne van Carbid-schieten in Drenthe toegevoegd aan het Register van Inspirerende Voorbeelden van Borging

Wie is de BOCK?

De Bewust Oplettende Carbid-Knaller

Carbidschieten is een prachtige traditie die naast het vertrouwde knallen zorgt voor gezelligheid tijdens de jaarwisseling. We willen deze traditie behouden voor de komende generaties. Daarbij is het wel van een groot belang dat het carbidschieten (vanaf de eerste keer) op een veilige manier gebeurt. Omdat het aantal carbidknallers sinds het gewijzigde vuurwerkbesluit van 2014 nog steeds explosief toeneemt, willen we het aantal (ernstige) ongevallen zo laag mogelijk houden. Deze ontstaan vaak door onwetendheid en/of het nemen van onnodige risico's. Zorg daarom dat er altijd een Bewust Oplettende Carbid-Knaller (BOCK) aanwezig is. De BOCK is op de hoogte van de vijf tips voor veilig carbidschieten:

5 tips

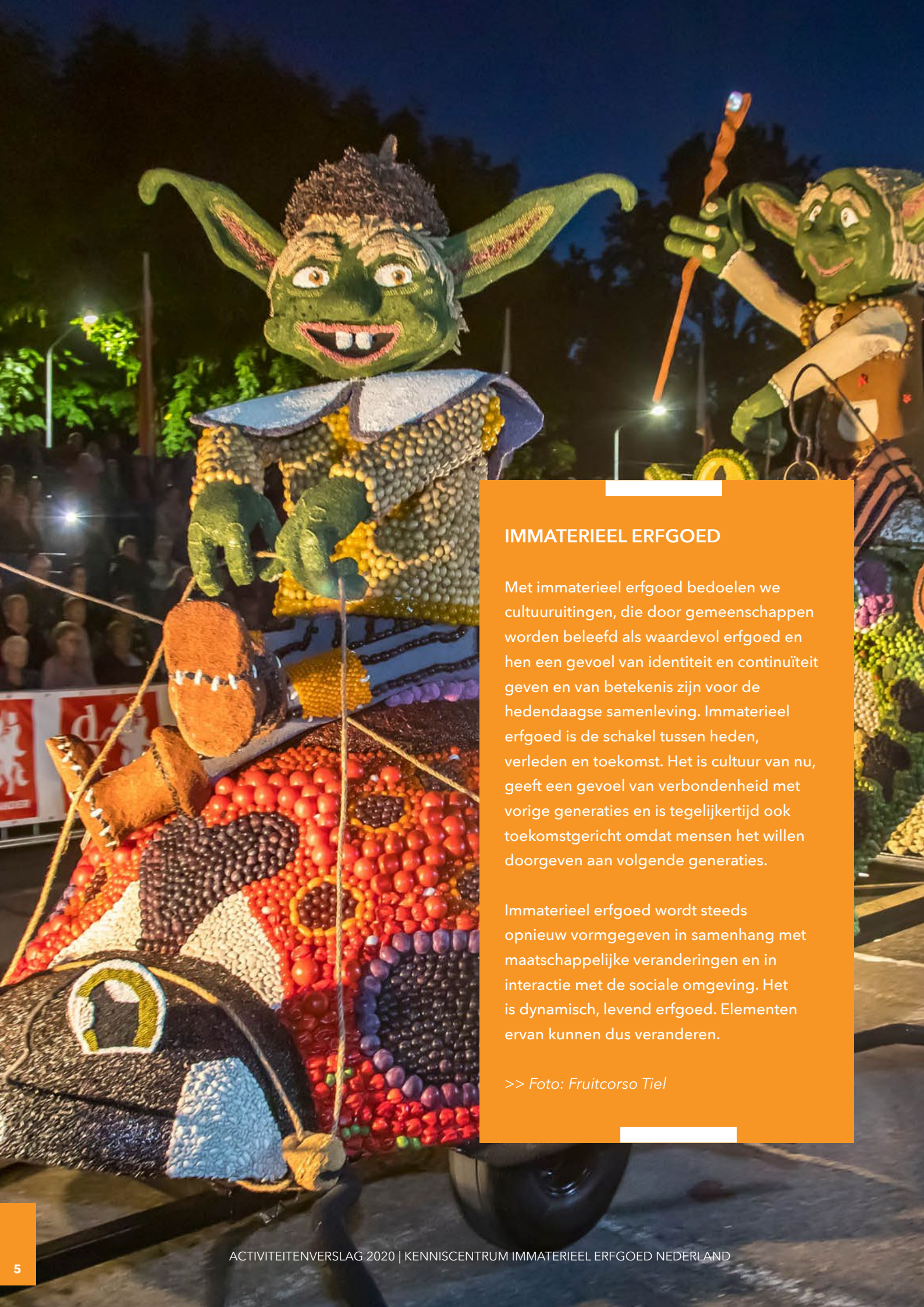
- 1. Bereid je goed voor**
Informeer tijdig bij je gemeente naar de voorwaarden en vergunningen.
- 2. Bescherm jezelf**
Gebruik gehoorbescherming en draag een veiligheidsbril om jezelf te beschermen.
- 3. Gebruik goed materiaal**
Gebruik alleen een melkbus in goede staat met een stevige bodem. Schiet met een plastic bal in plaats van een melkbusdeksel en zorg dat de bus, na het ontsteken, niet achteruit kan schieten.
- 4. Ontsteek het carbid veilig**
Ontsteek de bus met een fakkel op een stok terwijl je aan de zijkant van de melkbus staat. Ga nooit op de bus zitten. Zorg dat publiek op veilige afstand is.
- 5. Zorg voor EHBO**
Zorg dat er voldoende blusmiddelen (water om te koelen, blusdeken) aanwezig zijn, zodat je goed kunt handelen mocht er toch iets verkeerd gaan.

De BOCK is oorspronkelijk een initiatief van Brandwondencentrum Groningen, Brandweer Drenthe en Stichting Carbidschieten Drenthe en wordt ondersteund door de Nederlandse Brandwonden Stichting en door vele overheden en particuliere initiatieven in Nederland.

Kijk voor meer informatie op wieisdebock.nl of volg ons op Twitter of Facebook #wieisdebock

De training 'Bouwen aan een Borgingsplan' heeft in 2021 twee keer volledig digitaal plaats gevonden en hieraan hebben in totaal dertien gemeenschappen deelgenomen. Deze gemeenschappen waren: Pencak Silat en Silat, Pinksterkermis Banholt, Cultuur van de Piratenmuziek (m.u.v. illegaal zenden), Katoendrukken-Blockdrukken, Airborne wandeltocht, Kaaskoningin, Divali, Drukkunst, Goors School- en Volksfeest, het Fanfareorkest, Bijenhouden, Stoelenmatten in Bakel en Bloemencorso Bollenstreek. Tijdens twee vergaderingen van de Toetsingscommissie heeft de commissie besloten dat ze allen bijgeschreven kunnen worden in de Inventaris Immaterieel Erfgoed Nederland. Met deze nieuwe toevoegingen is het aantal bijschrijvingen in de Inventaris op 190 gekomen. Als gevolg van de coronamaatregelen is het slechts bij enkele gemeenschappen gelukt het certificaat van bijschrijving te ondertekenen. In 2021 is één borgingsmethodiek toegevoegd aan het Register. Het betreft de BOCK veiligheidscampagne: Carbidschieten in Drenthe. Bij dit voorbeeld draait het om de maatregelen en samenwerkingspartners die de Stichting Carbidschieten Drenthe heeft ontwikkeld om het jaarlijkse carbidschieten zo veilig mogelijk te laten verlopen.

IMMATERIEEL ERFGOED

Met immaterieel erfgoed bedoelen we cultuuruitingen, die door gemeenschappen worden beleefd als waardevol erfgoed en hen een gevoel van identiteit en continuïteit geven en van betekenis zijn voor de hedendaagse samenleving. Immaterieel erfgoed is de schakel tussen heden, verleden en toekomst. Het is cultuur van nu, geeft een gevoel van verbondenheid met vorige generaties en is tegelijkertijd ook toekomstgericht omdat mensen het willen doorgeven aan volgende generaties.

Immaterieel erfgoed wordt steeds opnieuw vormgegeven in samenhang met maatschappelijke veranderingen en in interactie met de sociale omgeving. Het is dynamisch, levend erfgoed. Elementen ervan kunnen dus veranderen.

>> Foto: Fruitcorso Tiel

IE-dagen

Om de eerste Immaterieel Erfgoed-dag van 2021 met alle geldende beperkingen toch door te kunnen laten gaan is deze digitaal georganiseerd. Op 15 april (36 deelnemers) en 20 april (27 deelnemers) zijn twee webinars georganiseerd. Tijdens deze webinars werden drie gemeenschappen geportretteerd: Beiaardcultuur, Bloemencorso Vollenhove en Zomercarnaval Rotterdam. In de video's konden de IE-dag deelnemers zien hoe zij tijdens de coronacrisis bezig waren met voorbereidingen voor hun activiteiten voor 2021. Na deze presentaties is er met de deelnemers verder gepraat over de creatieve oplossingen die de gemeenschappen hadden ontwikkeld om hun activiteiten in aangepaste vorm door te laten gaan. Zo konden de beoefenaars elkaar inspireren.

Ada Boerma, (voorzitter Koninklijke Nederlandse Klokkenspel Vereniging) wordt geïnterviewd door Frank Hemeltjen (Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland)

Omdat er bij de gemeenschappen grote behoefte bestond aan een fysieke bijeenkomst is de tweede IE-dag van 2021 op 6 november 'live' georganiseerd. De bijeenkomst stond voor het grootste deel uit de presentatie van de nieuwe onderzoeksgebieden van het team Kennisontwikkeling: Immaterieel Erfgoed & Ecologische Duurzaamheid, Immaterieel Erfgoed & Diversiteit en Reflectie op Inventarisatiemethodieken. Na een beknopte presentatie in de ochtend is in de middag aan de deelnemers hun input gevraagd op deze thema's. Daarnaast werd er een cursus gegeven over privacywetgeving en was er natuurlijk voldoende tijd om met elkaar te praten en ideeën uit te wisselen. [Op immaterieelerfgoed.nl wordt](https://www.immaterieelerfgoed.nl)

[teruggeblikt op de eerste IE-dag na de coronacrisis.](#)

Sophie Elpers (Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland) presenteert de onderzoekslijn over de Reflectie op de Inventarisatiemethodieken en interviewt Patrick Cramers (Circuscultuur)

Penningen

Op 29 juli werd de eerste Penning voor Pride Amsterdam geslagen door André van Duin

Alle publieksactiviteiten van Pride Amsterdam moesten in 2020 geannuleerd worden in verband met de coronamaatregelen. Daarom werd besloten de penning van Pride Amsterdam door te schuiven naar 2021. Omdat er ook in 2021 nog steeds allerlei beperkingen waren, konden ook dat jaar geen grootschalige activiteiten georganiseerd worden. Desalniettemin is de eerste slag van de penning van Pride Amsterdam in 2021 doorgegaan.

Op 29 juli is, na afloop van een kleinschalige bijeenkomst in de Westerkerk in Amsterdam, met een mobiele pers bij het Homomonument de eerste munt geslagen. De bediening van de pers was in handen van André van Duin die met zijn indrukwekkende toespraak tijdens de Nationale dodenherdenking op 4 mei 2021 grote indruk had gemaakt met zijn persoonlijke verhaal. Na deze symbolische handeling was de penning te koop in een oplage van 5000 coincards, 500 zilveren en 10 gouden exemplaren.

Helpdesk & Ondersteuning

Ieder jaar biedt het Kenniscentrum informatie aan over immaterieel erfgoed in het algemeen, en ondersteuning aan gemeenschappen die verbonden zijn aan het Netwerk of de Inventaris bij het borgen van hun immaterieel erfgoed. Ook in 2021 werd er meermaals via telefoon of mail contact gezocht met het Kenniscentrum met vragen over immaterieel erfgoed. Zoals ieder jaar, waren er weer verschillende gemeenschappen die ondersteuning vroegen aan het Kenniscentrum. Drie voorbeelden hiervan:

De situatie van de Klompenmakers, die afhankelijk zijn van de toeristische sector, verslechterde door de maatregelen tijdens de coronacrisis. De beoefenaars van de Marroncultuur kijken komende tijd naar de

bijschrijving in de Inventaris Immaterieel Erfgoed Nederland. Met de diverse Marronstammen samen wordt gekeken naar een vernieuwde beschrijving die recht doet aan de diversiteit van de cultuur. Tot slot vroeg de Koninklijke Nederlandse Klokkenspel-Vereniging (KNKV) het Kenniscentrum om hulp om het bestuur en de beiaardiers in het land dichterbij elkaar te brengen en aandacht voor de materiële kant van het beiaardierschap: het onderhoud van de klokken.

“In 2021 werd er meermaals contact gezocht met vragen over immaterieel erfgoed.”

Bewustwording

Eén van de taken van het Kenniscentrum is, om meer bewustwording rondom immaterieel erfgoed te creëren. Doordat mensen leren dat immaterieel erfgoed bestaat en levend, dynamisch en divers is, krijgen zij meer kennis en begrip, wat leidt tot wederzijds respect en een gevoel van verbondenheid. In voorgaande jaren is daarom de digitale campagne *#ditook?!* gestart via korte filmpjes op Facebook en Instagram, met doorverwijzing naar een landingspagina op immaterieelerfgoed.nl.

Met deze campagne werd het grote publiek geattendeerd op immaterieel erfgoed, waarbij ze verschillende vormen van immaterieel erfgoed te zien kregen. De slogan luidde: ‘iedereen beoefent immaterieel erfgoed’.

In 2021 is een start gemaakt met het vervolg van deze campagne, door het idee uit te werken waarmee we verder willen. Er liggen plannen klaar om opnieuw het grote publiek bekend te maken met immaterieel erfgoed én om specifieke doelgroepen te benaderen, zoals jongeren, ambtenaren en medewerkers binnen het onderwijs. Deze in 2021 gemaakte plannen zijn mede uitgewerkt met een creatief, digitaal bureau genaamd ‘Livewall’ en zullen in 2022 worden uitgevoerd.

“Iedereen beoefent immaterieel erfgoed.”

Films

In 2021 zijn de opnames voor de film over de Noaberschap in de lokale uitvaart, die voor de Coronapandemie in 2020 gestart waren, afgerond en is de film opgeleverd en gedeeld met de gemeenschap. De overige films die in productie zijn konden door alle geldende beperkingen niet afgerond worden en zullen, indien mogelijk, in 2022 afgerond worden.

Beeldbank

In 2021 zijn alle foto's van immaterieel erfgoed verbonden aan de Inventaris ingevoerd in Beeldbank Assets (voorheen Elvis). Ook is er een selectie van het fotoarchief van activiteiten van het Kenniscentrum van 2012 tot heden (zoals congressen, IE-dagen en masterclasses) ingevoerd in de Beeldbank. Hiermee is in 2019 tot 2021 een start gemaakt met een archief van het Kenniscentrum in Beeldbank Assets, waarmee zorg wordt gedragen dat alle foto's en video's van immaterieel erfgoed dat is bijgeschreven in de Inventaris Immaterieel Erfgoed Nederland terug te vinden is op één, stabiele, online plek.

In 2021 werden opnames voor de film over de Noaberschap in de lokale uitvaart afgerond.

IE-Spotten

Het project Immaterieel Erfgoed Spotten (IE-Spotten) is eind 2019 geïnitieerd met als doel om immaterieel erfgoed dat in de Inventaris is opgenomen zichtbaar(der) te maken en de bewustwording eromheen te vergroten. Dit gebeurt in samenwerking met erfgoedgemeenschappen: organisaties die zich (vrijwillig) inzetten om het erfgoed te behouden en toekomst te geven. IE-Spotten is een landelijk project, maar het beoogt immaterieel erfgoed lokaal op de kaart te zetten. Het project IE-Spotten wordt financieel mogelijk gemaakt door een bijdrage uit het Familie Heersink Fonds. IE-Spotten pagina's met betrekking tot immaterieel erfgoed uit de provincie Overijssel worden gefinancierd door de Provincie Overijssel.

IE-Spotten is een participatief project. Het Kenniscentrum biedt erfgoedgemeenschappen een digitale infrastructuur, van bordje tot online Spotten-omgeving. In de online omgeving voegen zij zelf foto's, filmpjes, interessante locaties zoals musea en bezienswaardigheden en (korte) beschrijvingen toe. Een professioneel bureau verzorgt korte filmpjes. Het Kenniscentrum monitort de content die wordt geüpload. Er zijn vertalingen naar het Engels en Duits.

Ook dit project liep door de coronamaatregelen wederom vertraging op. Doordat veel festiviteiten in lockdown periodes vielen konden die niet doorgaan en werden er ook geen films gemaakt. Wel werd er een promotiefilm van het project IE-spotten zelf gemaakt. Deze is bedoeld om zowel gemeenten als erfgoedgemeenschappen te enthousiasmeren een IE-spotten pagina te maken. Ondertussen werd er hard gewerkt door erfgoedgemeenschappen (met begeleiding van het Kenniscentrum) om hun webpagina's in te richten. De volgende pagina's zijn nu actief: Traditionele bevloeiing van grasland, Paasvuur Espelo, Houtdorp Rijssen, Heggenvlechten, Sint Maartenviering, Chanoekaviering in Utrecht, Midwinterhoornblazen in Gelderland en de Maskerade in Brielle. Ook werden de eerste bordjes met een QR-code geplaatst op locaties in Nederland. De films zijn ook te vinden op de [youtube pagina](#) van het Kenniscentrum.

The screenshot shows a digital page for 'Sint Maarten Viering in Utrecht'. At the top, it says 'Immaterieel Erfgoed Spotten' and 'Sint Maarten Viering in Utrecht'. Below that is a video player showing a statue of Saint Martin on a horse at night. The text 'Welkom! Je hebt ons immaterieel erfgoed gespot. Wij, de beoefenaars, vertellen je er graag over.' is visible. Below the video, there is a 'Wanneer?' section with the text 'Feestweek jaarlijks tussen 4-11 november' and 'Evenementen' listing '02.06.2022 Sint Maarten Viering in Utrecht / Viering Utrecht 900 Jaar'. There is a link 'Bekijk alle evenementen'. Below that is an 'Achtergrond' section with a photo of a stone relief in a church doorway and the text 'Sint Maarten schutspatroon van Utrecht' and a description of the legend. At the bottom is an 'In beeld' section with a photo of two football players in white and red jerseys embracing.

IE-Spotten pagina van Sint Maarten Viering in Utrecht

Samenwerking NOM

Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland maakt onderdeel uit van het Nederlands Openluchtmuseum in Arnhem; vanzelfsprekend is het museum daarom ook een belangrijke samenwerkingspartner van het Kenniscentrum. Erfgoedgemeenschappen vinden in het Nederlands Openluchtmuseum een plek en podium voor onderzoek en experiment.

#thisisprikko

In 2020 ging het Kenniscentrum samen met het Nederlands Openluchtmuseum een co-creatie aan met Presikhaaf University, een stichting die zich inzet voor gelijk kansen voor kinderen en jongeren in de Arnhemse wijk Presikhaaf. In augustus 2021 werd de tentoonstelling geopend in Winkelcentrum Presikhaaf. De opening vormde ook de aftrap voor twee weken vol met activiteiten in de wijk, van een picknick tot rondleidingen. De reizende tentoonstelling #ThisisPrikko laat het erfgoed van de wijk zien door de ogen van jongeren. Welk materieel en immaterieel erfgoed is voor hen belangrijk? Welke verhalen willen de jongeren vertellen over de wijk en wat bindt de mensen in de Presikhaaf?

De jongeren waren in heel het proces betrokken, van het ontwikkelen van het projectplan tot het vormgeven van de tentoonstelling en uitvoeren van publieksactiviteiten.

De samenwerking met (de jongeren van) Presikhaaf University is voor het Openluchtmuseum en het Kenniscentrum een kans om met jongeren in contact te komen. Zo geeft de samenwerking het Kenniscentrum meer zicht op wat voor jongeren belangrijk erfgoed is en de verhalen die zij willen vertellen. De Arnhemse wijk Presikhaaf kan bovendien worden gezien als een wijk met een grote culturele diversiteit, passend bij het onderzoeksgebied Immaterieel erfgoed en Superdiversiteit (2017-2020) en Diversiteit (2021-2024).

Eind september bezocht ook de Arnhemse burgemeester Ahmed Marcouch de tentoonstelling en werd hij rondgeleid door drie jongeren. De inzet is om de een duurzame samenwerking op te zetten tussen het museum en (de jongeren) van Presikhaaf University.

Op dinsdag 28 september 2021 kreeg de burgemeester van Arnhem, Ahmed Marcouch, een rondleiding door jongeren uit Presikhaaf die meewerkten aan de tentoonstelling #thisisprikko.

Tijdens het AmbachtenLab Klompenmaken werden nieuwe, duurzame, ontwerpen voor klompen ontwikkeld.

Themajaar 2021 'Ambachten'

In 2021 stond het Nederlands Openluchtmuseum volledig in het teken van ambachten. In het voorjaar van 2021 werd de tentoonstelling 'Makers in Beeld. Het ambacht van nu' geopend.

Ambachtslieden, ook wel makers genoemd, zijn meesters in probleemoplossend denken en waardevol om te betrekken bij actuele uitdagingen zoals duurzaamheid. Veel makers werken met natuurlijke en lokale materialen, met respect voor de omgeving. In deze tentoonstelling krijgen hedendaagse ambachtslieden het woord; van een sloopstimmerman en klompenmaker tot maker van borstprotheses, kledingontwerper en hennakunstenaar. Ze vertellen wat het ambacht voor

hen en voor anderen betekent. Met hun vaardig gemaakte en bijzondere producten vormen ze een tegenwicht op de wegwerpcultuur. Thema's als innovatie, duurzaamheid en identiteit komen in de expositie naar voren. Door inzet van film, objecten en tekst in een mooi vormgegeven setting krijgt de bezoeker de relevantie van ambachten nu en in de toekomst te zien.

Aanleiding voor dit jaarthema vormde de resultaten van de pilots van het AmbachtenLab die de voorgaande jaren in het Openluchtmuseum hadden plaatsgevonden. Zowel het Kenniscentrum als het Openluchtmuseum onderhouden warme relaties met verschillende ambachtsmensen in het land. Beide organisaties voelen dat onder invloed van verschillende maatschappelijke ontwikkelingen de interesse voor 'het ambacht' en de regionale (culturele) identiteit weer toeneemt.

"In 2021 stond het Nederlands Openluchtmuseum volledig in het teken van ambachten."

Ambachtenwerkplaats

Ambachten kregen in 2021 ook een plek in het Nederlands Openluchtmuseum in de nieuwe Ambachtenwerkplaats. In deze werkplaats staat 'zelf maken' centraal. Het feit dat ook vandaag de dag nog aan bijna elk maakproces, ambachtelijke handelingen voorafgaan, kan de bezoeker hier zelf ervaren. Onder begeleiding van een ambachtencoach kan deze in de Ambachtenwerkplaats aan de slag met hout en verschillende technieken waaronder Staphorster stipwerk en zeefdrukken.

Met de realisatie van de ambachtenwerkplaats kunnen het Openluchtmuseum en het Kenniscentrum nu ook erfgoedgemeenschappen een podium geven. Het Openluchtmuseum is met deze nieuwe aanwinst niet alleen een plek waar een collectie tentoongesteld wordt, maar ook een plek waar activiteiten van immaterieel erfgoedgemeenschappen plaatsvinden en

onderzoek en kennisuitwisseling kan gaan plaatsvinden. Het gaat zo niet meer alleen om presentaties van ambachten zoals die zich pakweg 100 jaar geleden afspeelden op Nederlandse bodem, maar om de ambachten zoals die nu worden beoefend; zoals die nu relevant zijn. Daarmee krijgen erfgoedgemeenschappen een actieve rol binnen het museum. De participatie van de erfgoedgemeenschappen, dat past bij de bottom-up werkwijze vanuit Unesco, krijgt zo binnen de muren van het museum gestalte.

Het Kenniscentrum heeft aan elke fase van planvorming tot en met ruimtelijke realisatie van de Ambachtenwerkplaats bij kunnen dragen en zal ook bij de doorontwikkeling van de educatieve programma's rond ambachten betrokken blijven.

Bezoekers van het Nederlands Openluchtmuseum maken kennis met Staphorster stipwerk in de Ambachtenwerkplaats.

Themajaar 2022 'Vrijheid'

In 2021 was het Kenniscentrum betrokken bij de invulling van het jaarthema van 2022 van het museum: 'Vrijheid'. Het thema 'Vrijheid', met als centrale vraag: 'Hoe vrij ben jij?' biedt hiervoor diverse aanknopingspunten, ook voor de presentatie van immaterieel erfgoed. In nauwe samenwerking met het Kenniscentrum werden diverse gemeenschappen benaderd met de vraag of ze een bijdrage wilden leveren aan deze opstelling. Zo zullen vormen van immaterieel erfgoed als de Amsterdam Pride, de herdenking van 4 mei en viering van 5 mei en bevrijdingsfeesten verbonden aan de 80-jarige oorlog, en erfgoed dat verbonden is met het slavernijverleden zoals Ketji Koti staat in het Netwerk een - tijdelijke - plaats krijgen in het Openluchtmuseum.

Erfgoed Jong!

Erfgoed Jong! is een onafhankelijk landelijk netwerk van jongeren tussen 16 en 30 jaar met interesse in én een mening over erfgoed. Het is een initiatief van het Nederlands Openluchtmuseum en Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland. Sinds de doorstart in 2019 is Erfgoed Jong! sterk gegroeid. Momenteel telt Erfgoed Jong! 150 leden. De Activiteitenwerkgroep heeft verschillende activiteiten georganiseerd, helaas kon slechts één daarvan fysiek plaatsvinden. De onderwerpen liepen sterk uiteen. Zo is er een webinar geweest over inclusie en diversiteit, een online borrel waarbij leden werkervaringen deelden en stond de avond in het Luther Museum in Amsterdam in het teken van religieus erfgoed. Daarnaast zijn er diverse samenwerkingen geweest, zoals met de organisatie van Heritage Reflections en de Kerkvernieuwers én is er een nieuwe website gelanceerd.

Festival 'Alleen op vakantie' - samenwerking Erfgoed Jong! en de Kerkvernieuwers. Fotografie: Simone Both

Provincie Overijssel

Sinds 2015 draagt de Provincie Overijssel financieel bij aan versterking van immaterieel erfgoed in deze provincie. Maar ook in Overijssel hadden de coronamaatregelen gevolgen en konden de activiteiten van 2021 – waaronder al uitgestelde evenementen van 2019 en 2020 – niet plaatsvinden. Daarom is door de Provincie Overijssel uitstel verleend voor de subsidies, zodat de evenementen die het Kenniscentrum organiseert in de provincie, konden worden doorgeschoven naar 2022. In 2021 is, in samenwerking met Historisch Centrum Overijssel, gewerkt aan het opzetten van een digitaal platform dat onder andere ingezet gaat worden bij de overige activiteiten van het Kenniscentrum in Overijssel. Het Historisch Centrum Overijssel is de eigenaar van dit digitale platform. Overige samenwerkingspartners van het platform zijn: de IJsselacademie, De Museumfabriek, Landschap Overijssel en het Oversticht. Tijdens de Erfgoeddag Overijssel van het Historisch Centrum Overijssel is het platform gepresenteerd en ‘live’ gegaan. Tijdens deze dag heeft het Kenniscentrum twee

workshops verzorgd waarbij aan erfgoedvrijwilligers en -professionals uit Overijssel uitleg is gegeven over immaterieel erfgoed.

Enkele erfgoedgemeenschappen met immaterieel erfgoed in de Inventaris hebben in 2021 een voucher van € 5000 ontvangen om te besteden aan borgingsactiviteiten. Het betreft OCV De Kadolstermennekes voor Carnaval in Noordoost Twente en Stichting Waterpark en Stichting Waterpark en Veldwerkcentrum Het Lankheet voor de Traditionele bevoeiing van grasland. De vouchers zijn uitgegeven vanuit de middelen van de subsidieperiode 2019-2020. Voor de periode 2021-2022 is de gemeenschap achter het Goors School- en Volksfeest een plan aan het maken om in 2022 hun voucher te besteden.

“Enkele erfgoedgemeenschappen hebben in 2021 een voucher van € 5000 ontvangen om te besteden aan borgingsactiviteiten.”

In 2021 werd de Traditionele bevoeiing van grasland bijgeschreven in de Inventaris Immaterieel Erfgoed Nederland. Ook is in samenwerking met de gemeenschap in 2021 gewerkt aan het multinationale nominatiedossier van Traditional Irrigation voor de Representatieve Lijst van Unesco.

Uitwerking van de verkenning van de implementatie van het 2003 UNESCO-verdrag in het Nederlands Caribisch gebied

Het Kenniscentrum geeft sinds 2015 uitvoering aan de door het ministerie van OCW toegekende subsidieaanvraag 'Werkzaamheden ter ondersteuning van het inventariseren en borgen van immaterieel erfgoed in Caribisch Nederland (Bonaire, Sint-Eustatius en Saba) en de Caribische landen (Curaçao, Aruba en Sint-Maarten).' In 2018 werd op verzoek van het Kenniscentrum een verkenning uitgevoerd naar de status van implementatie van het 2003 UNESCO Verdrag in het Nederlands Caribisch gebied. Na deze verkenning werd en wordt het restbedrag van de subsidie ingezet voor capaciteitstraining voor beleidsmedewerkers per eiland, het opstellen van een implementatieplan voor de uitvoering van het immaterieel erfgoedverdrag van UNESCO, alsook het ontwikkelen van een website per eiland.

In de herbestemming van het restbudget van de projectsubsidie voor het Caribisch deel van het Koninkrijk konden dit jaar grote stappen gezet worden. Onder meer in verband met de coronamaatregelen konden helaas niet alle geplande activiteiten plaatsvinden. Het Kenniscentrum diende daarom, voor de vijfde maal, een verzoek tot verlenging in, dat wederom werd goedgekeurd door het ministerie van OCW. Daarom zal een aantal activiteiten doorlopen in 2022.

Een lokale erfgoedprofessional uit Curaçao verzorgde in opdracht van het Kenniscentrum op 19 oktober 2021 in Aruba een training voor beleidsmakers over de implementatie van het 2003 UNESCO Verdrag: *'Strategizing on policy for sustainable implementation. The 2003 Convention and the policy sector in the Dutch Caribbean'*. Om

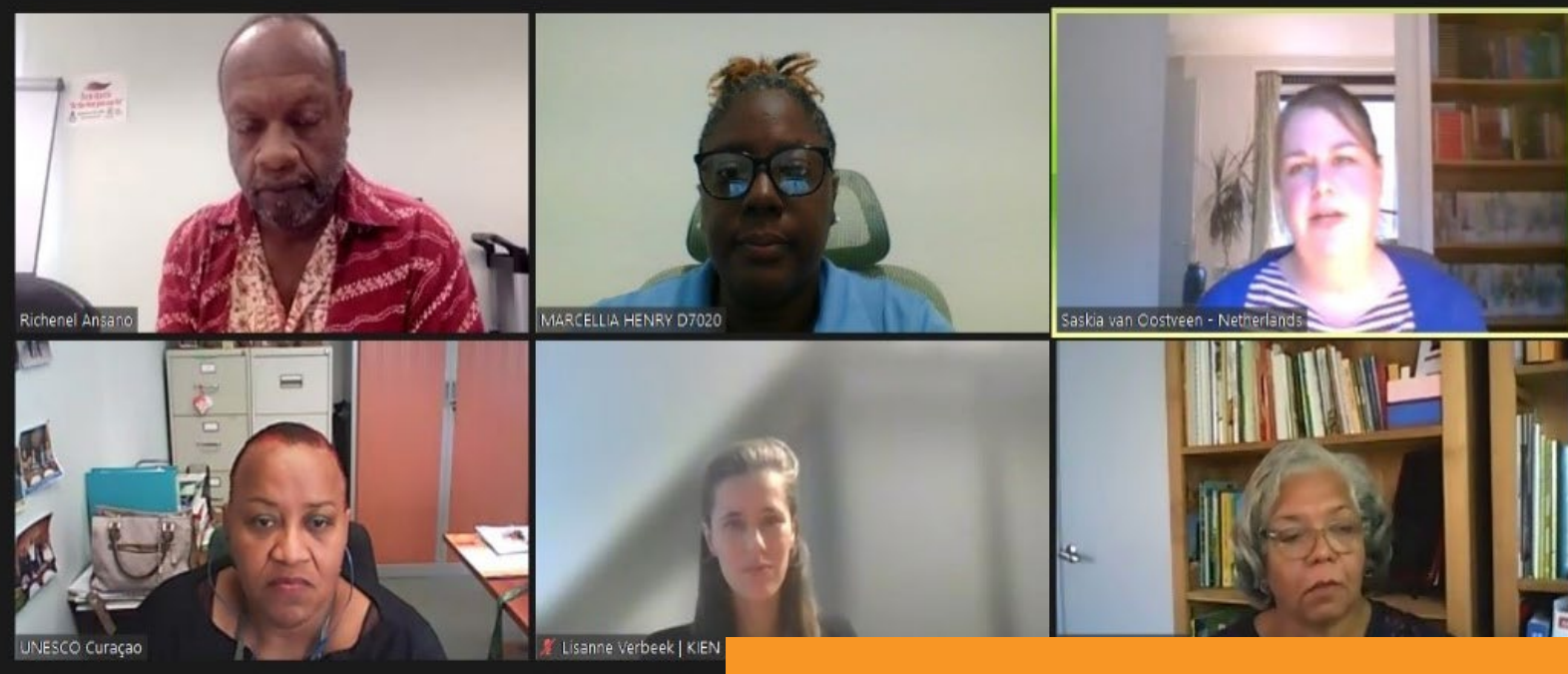
deze training een meerwaarde te laten zijn voor de 22 deelnemers, afkomstig uit diverse beleidssectoren van de regering, werd deze ingepland nadat op Aruba eerst een training over cultuur in het algemeen was gegeven. Hierdoor was er een bredere basis van kennis bij de deelnemers aan de training immaterieel erfgoed voor beleidsmakers. Verder is er veel voorbereidend werk verricht en zijn er contacten gelegd waardoor de trainingen naar verwachting in 2022 kunnen plaatsvinden voor de andere eilanden.

Op het gebied van het bouwen van websites werden positieve resultaten geboekt in 2021. Sint-Maarten, Bonaire en Saba dienden een plan met begroting in voor de bouw van een website waarop implementatiewerk en een Inventaris van immaterieel erfgoed van het eiland zichtbaar gemaakt worden. Voor Bonaire stelde het Kenniscentrum een projectmedewerker aan om de bouw van de website in goede banen te leiden en met succes, de website *'Patrimonio Kultural Intangibel na Boneiru'* werd opgeleverd. Voor Sint-Maarten werd de IRICH-website: *'I Remember Intangible Cultural Heritage'* opgeleverd. Voor Saba werd het plan besproken, deze website zal in 2022 gebouwd worden. Met de eilanden Curaçao en Aruba lopen gesprekken over de bouw van de websites. Met Sint-Eustatius worden in 2022 verder gesprekken gevoerd.

Vierlandenoverleg

De werkgroep Vierlandenoverleg (Curaçao, Aruba, Sint-Maarten en Nederland) kwam in 2021 een aantal keer digitaal samen. Besloten werd onder meer om ook vertegenwoordigers van de Openbare Lichamen (Bonaire, Sint-Eustatius en Saba) te vragen voortaan aan te sluiten bij het overleg, om zo de samenwerking te versterken. Er werd verder gesproken over de voortgang van de Nominatieprocedure UNESCO Immaterieel Erfgoed Koninkrijk. In 2022 zal verder worden gewerkt aan de uitwerking van de nominatieprocedure.

'De werkgroep Vierlandenoverleg kwam in 2021 een aantal keer digitaal samen.'

Screenshot van de Werkgroep Vierlandenoverleg op 1 november met vlnr Richenel Ansano, Marcellia Henry, Saskia van Oostveen, Marva Browne, Lisanne Verbeek en Ruby Eckmeyer

AmbachtenLab

In 2018 startte het Kenniscentrum in het Nederlands Openluchtmuseum met de ontwikkeling van het *AmbachtenLab*. Een *AmbachtenLab* is een middel om ambachten te borgen (levend houden, doorgeven en toekomstige beoefening mogelijk maken), waarbij een museum de locatie en het platform is waar het lab plaatsvindt. Ambachtsmensen, vormgevers en studenten werken tijdens vijf tot acht wekelijkse ontmoetingen samen in een kleinschalig workshop-denktankmodel aan de innovatie van een ambacht.

De methodiek van het *AmbachtenLab* heeft een positieve weerklank gevonden bij verschillende collega instellingen. En is vooral bedoeld om op het snijvlak van de museale collectie en ambachtelijke kennisoverdracht 'stakeholders' met elkaar te verbinden. De methodiek doet een beroep op zowel de museale als de ambachtelijke kennis en vaardigheden rondom een ambacht, en verbindt deze op een natuurlijke manier met elkaar gedurende het werkproces. Naar aanleiding van een museale collectie, komen ambachtsmensen, enthousiaste makers (ontwerpers/kunstenaars) en studenten bij elkaar om de mogelijkheden van het ambacht in het hier en nu, te onderzoeken; welke mogelijkheden zijn relevant en bieden mogelijk een perspectief op de toekomst?

In 2020 heeft het Kenniscentrum voor dit project een incidentele subsidie aangevraagd bij het Fonds voor Cultuurparticipatie, welke is toegekend. Nadat duidelijk werd dat door de coronacrisis de doorlooptijd van het project mogelijk niet gehaald zou worden, heeft het Kenniscentrum bij het Fonds voor Cultuurparticipatie één jaar uitstel aangevraagd. Dit uitstel is toegekend. Dit betekent dat het project afgerond moet zijn op 31 december 2022 in plaats van op 31 december 2021. Het toegekende subsidiebedrag is 66.006 euro. Ook de provincie Overijssel heeft het aangevraagde uitstel voor de realisatie van enkele *Ambachtenlabs* toegekend (zie Provincie Overijssel).

Van de oorspronkelijke planning hebben alleen Borduur Lab en Klompen Maken Stap 2 plaats kunnen vinden. In een ruimte naast de expositie *Haute Bordure* in het Fries Museum werkten de deelnemers intensief samen. Culturele, religieuze en persoonlijke (symbolische) motieven werden uitgewisseld en geherinterpreteerd. Er liggen op dit moment nog vijf *AmbachtenLabs* op de plank, waarvan er vier in 2022 zullen gaan plaatsvinden. Met Museum Gouda (Gouds Plateelschilderen), het Zuiderzeemuseum in Enkhuizen (vlechten) en de Museumfabriek in Enschede (Wolverwerking en Blauwdruk) worden hier afspraken over gemaakt.

In 2021 startten de *AmbachtenLabs* Borduren en Klompen Maken Stap 2.

Kennisagenda 2021-2024

Met de Kennisagenda wordt door het Kenniscentrum ingespeeld op actuele vragen en uitdagingen die leven in de praktijk van immaterieel-erfgoedgemeenschappen. Het Kenniscentrum probeert via elke onderzoekslijn kennis te vergaren en handvatten te ontwikkelen om deze vragen te kunnen beantwoorden.

In 2021 startte de nieuwe beleidsperiode en daarmee ook drie nieuwe onderzoeksgebieden:

- [Immaterieel Erfgoed & Duurzaamheid](#)
- [Immaterieel Erfgoed & Diversiteit](#)
- [Reflectie op Inventarisatiemethodieken](#)

In 2021 zijn de kaders bepaald hoe de onderzoeken in de komende jaren zullen worden uitgevoerd. In november 2021 verschenen de webdossiers op de website van het Kenniscentrum met als doel de richting en thema's van de onderzoeken te delen en erfgoedgemeenschappen en onderzoekers uit te nodigen te reageren op de plannen.

Ecologische Duurzaamheid

De noodzaak tot het duurzaam beheren van onze natuurlijke omgeving is, in het zicht van de klimaatveranderingen en teruglopende biodiversiteit, één van de grote thema's van deze tijd. Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland heeft dan ook ecologische duurzaamheid gekozen als focus van één van de onderzoeksgebieden voor de komende beleidsperiode. We richten ons hierbij op vormen van erfgoed die bijdragen aan biodiversiteit en een duurzame omgang met onze natuurlijke omgeving. Daarnaast kijken we naar mogelijkheden waarmee beoefenaars, zo nodig, het immaterieel erfgoed, zelf kunnen verduurzamen.

Er verscheen al een publicatie over deze onderzoekslijn in het Boekman Cahier over Cultuur en duurzaamheid: ['Immaterieel erfgoed als hefboom voor duurzaamheid'](#).

Diversiteit

Immaterieel erfgoed en diversiteit zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden, daarom zal diversiteit in de periode 2021-2024 één van de onderzoeksgebieden zijn van het Kenniscentrum. Diversiteit is op veel manieren terug te zien in immaterieel erfgoed. Er zijn veel verschillende vormen van immaterieel erfgoed met allemaal een eigen geschiedenis en eigen erfgoedbeoefenaars.

'Immaterieel erfgoed en diversiteit zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.'

Bij diversiteit wordt vaak in eerste instantie gedacht aan culturele of etnische verschillen, maar in dit onderzoeksgebied gaat het ook om verschillen als gender, beperking, seksuele oriëntatie, religie, sociaaleconomische status, opleidingsniveau en leeftijd. In dit onderzoeksgebied kijken we de komende jaren voornamelijk naar de invloed die diversiteit heeft op de borging van immaterieel erfgoed. De focus ligt op drie grotere thema's: jongeren en het betrekken van nieuw doelgroepen. Daarnaast is dit onderzoek een aanleiding om meer reflectief te kijken naar de vraag hoe inclusief het Kenniscentrum zelf werkt. Hierbij passen de volgende hoofdvragen:

- Hoe borg je immaterieel erfgoed in een diverse samenleving?
- In hoeverre draagt diversiteit binnen een erfgoedgemeenschap bij aan de borging van het erfgoed?
- Hoe kan het Kenniscentrum nieuwe doelgroepen bereiken en hierbij werken aan de representatie van verschillende groepen in Nederland binnen het Netwerk en de Inventaris?

Inventarisatiemethodieken

In 2022 wordt de tweehonderdste vorm van immaterieel erfgoed bijgeschreven in de Inventaris Immaterieel Erfgoed Nederland. Een mijlpaal die ook verbonden is met uitdagingen voor het Kenniscentrum. Hoe kan het grote en steeds groeiende aantal immaterieel erfgoedgemeenschappen die verbonden zijn aan de Inventaris goed begeleid worden? Ook is deze mijlpaal het een goed moment om te reflecteren op de inventarisatiemethodieken van het Kenniscentrum: Hoe werkt de Inventaris als borgingsmiddel in de praktijk?

In deze beleidsperiode zal het Kenniscentrum reflecteren op zijn manieren van inventariseren en van evalueren en op de effecten ervan. Het doel is om tot effectievere manieren van inventariseren en evalueren te komen. Om de beoefening en borging van immaterieel erfgoed effectief te ondersteunen, is het noodzakelijk om te reflecteren op de eigen inventarisatiemethodieken.

In het kort zijn dit de thema's waarop gefocust wordt:

1. Evaluaties van het borgingsplan
2. De impact van de Inventaris (inclusief vragen rond 'erkenning')
3. Waardes rond immaterieel erfgoed
4. Clustervorming

In 2021 zijn gesprekken gevoerd om de uitdagingen en vraagstelling in kaart te brengen. Daarnaast is het artikel "[Digital Inventories: Structure, Usefulness, and Participation](#)" gepubliceerd, waarin ingegaan wordt op de antwoorden van de respondenten van de enquête *Inventories & Intangible Cultural Heritage (ICH)* van de Digital ICH Observatory.

Reacties op Kennisagenda 2017-2020 in 2021

- De publicaties 'Beleid rond Immaterieel erfgoed' en 'Ruimte voor immaterieel erfgoed' zijn beide goed ontvangen. Ze zijn mede verspreid via het netwerk van het Kenniscentrum, zoals de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed en de Erfgoed Academie.
- Over de publicatie 'Houd je immaterieel erfgoed springlevend!' is drie keer een webinar georganiseerd. De 'Lessons Learned' van elke webinar zijn gedeeld in de Kennisbank.
- De brochure 'Erfgoed in Beweging, Immaterieel Erfgoed rondom Vuur' is breed verspreid via sociale media. Daarnaast is Jet Bakels geïnterviewd over de brochure door studenten van de AHK en heeft zij een lezing gegevens bij Werkplaats Immaterieel Erfgoed in Vlaanderen rond het thema immaterieel erfgoed en vuren.
- Het '[Keuzekompas](#)' is te vinden in de Kennisbank met daarbij verschillende voorstellen hoe je de kompas kan inzetten. Tijdens de IE-dag op 6 november is de Keuzekompas gebruikt tijdens drie workshops. De Kompas bleek een makkelijke manier voor beoefenaren om elkaar beter te leren kennen en ervaringen uit te wisselen.
- De Sinterklaasbrochure, het laatste onderdeel van de Kennisagenda 2017-2020 wordt nog uitgebracht in 2022.

'In deze beleidsperiode zal het Kenniscentrum reflecteren op zijn manieren van inventariseren en van evalueren en op de effecten ervan.'

Tentoonstelling 'Dier, Mens & Traditie'

In 2020 nam het Kenniscentrum het initiatief om, in samenwerking met het Natuurhistorisch Museum Rotterdam, het Vlaamse Centrum voor Agrarische Geschiedenis en diverse erfgoedgemeenschappen, de tentoonstelling 'Dier, Mens & Traditie' te maken. De expositie was te zien van 5 juni 2021 tot 30 januari 2022 en werd bezocht door ruim 29.000 mensen.

De expositie in Rotterdam toont een twaalftal vormen van immaterieel erfgoed waarin dieren centraal staan: van kievitseieren zoeken (en de nesten beschermen), de schaapsherder met rondtrekkende kudde, tot de valkerij en de Anansi verteltraditie. De tentoonstelling is ontwikkeld in co-creatie met de erfgoedgemeenschappen. Het initiatief voor deze expositie kwam voort uit de onderzoekslijn 'Immaterieel Erfgoed in Beweging' (Kennisagenda

2018-2021), waarin erfgoed dat te maken heeft met veranderende normen en waarden in de samenleving, aan de orde kwam. In dit geval was dat het debat rondom het dierenwelzijn. Speciaal hiervoor werd een dialoogtafel met vragen en stellingen ontworpen, in samenwerking met het Centre for Sustainable Animal Stewardship (Universiteit Utrecht en Wageningen University & Research). Ook werd er voor de tentoonstelling een magazine uitgebracht.

De tentoonstelling Dier, Mens & Traditie was in 2021 te zien in het Natuurhistorisch Museum Rotterdam

Hoger Onderwijs & Onderzoeksprojecten

De afgelopen vijf jaar was het voormalige hoofd Kennisontwikkeling van het Kenniscentrum Dr. Albert van der Zeijden, tot aan zijn plotse overlijden op 30 juli 2021, als gastonderzoeker Intangible Heritage Studies aangesteld aan de Universiteit Utrecht. Via de UU deed het Kenniscentrum mee als maatschappelijke partner aan een internationale project- en subsidieaanvraag over "Digital Participatory policies for Intangible Cultural Heritage: Co-creating digital access and European Dialogue".

Het Kenniscentrum is maatschappelijk partner in het grootschalige Odeuropa - Sensory mining and olfactory heritage project, waarvoor in 2020 subsidie werd toegekend. Verder werkt het Kenniscentrum in het kader van het onderzoeksgebied Immaterieel Erfgoed & Ecologische Duurzaamheid samen met het Centrum Agrarische Geschiedenis.

Medewerkers van het Kenniscentrum verzorgden bovendien gastcolleges over immaterieel erfgoed in cursussen georganiseerd door bijvoorbeeld de Reinwardt Academie, de Universiteit Amsterdam, de Erasmus Universiteit, de Wageningen University & Research, de Universiteit van Bonn en University of Applied Arts in Wenen.

"Medewerkers van het Kenniscentrum verzorgden gastcolleges over immaterieel erfgoed in cursussen georganiseerd door bijvoorbeeld de Reinwardt Academie."

Unesco Landenrapportage

Elke zes jaar wordt er van UNESCO lidstaten een uitgebreide rapportage verwacht van de implementatiewerkzaamheden die horen bij het 2003 UNESCO Verdrag. Door herziening van de procedure werden de lidstaten in de Europese regio gevraagd om deze rapportage in 2021 in te dienen. Het ministerie van OCW stelde hierop een kerngroep samen met vertegenwoordigers van:

- Ministerie van OCW
- Caribisch deel van het Koninkrijk
- Nederlandse UNESCO commissie
- Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland

Voor de rapportage is een zeer uitgebreid vragenformulier ingevuld bestaande uit diverse onderdelen. Er wordt zowel naar beleidsinspanningen als naar inspanningen van Ngo's en erfgoedgemeenschappen gevraagd. Niet alleen wordt gevraagd uit te leggen wat er zoal gedaan is, maar er wordt ook gevraagd naar (beleids-)plannen voor de komende jaren.

Om informatie op te halen besloot de kerngroep een stakeholder 'mapping' te doen en dialoogsessies te organiseren. De sessies leverden veel informatie en een grote mate van betrokkenheid op van diverse partijen en individuen die zich met immaterieel erfgoed bezighouden, zoals vertegenwoordigers van immaterieel erfgoedgemeenschappen, relevante stakeholders, beleidsmedewerkers van diverse ministeries, nationale cultuurfondsen, onderzoeksinstituten, de culturele sector en experts op gebied van immaterieel erfgoed. Het doel om zoveel mogelijk invalshoeken en perspectieven op te halen werd gehaald, bij maar liefst 123 experts en organisaties werd input opgehaald. De samenwerking was goed en bracht de verschillende stakeholders in het Europees en het Caribisch deel van het Koninkrijk dichter tot elkaar. De Unesco Landenrapportage geeft een goed overzicht van alle implementatie werkzaamheden in de afgelopen jaren en een goede basis om de komende jaren op voort te bouwen.

Internationale Betrekkingen

Adviesfunctie

In het kader van de accreditatie van het 2003 UNESCO-verdrag vervult het Kenniscentrum structurele adviesfuncties voor het Intergouvernementeel Comité dat dit Verdrag aanstuurt en waarvan Nederland sinds 2019 deel uitmaakt. Echter in de eerste plaats adviseerde het Kenniscentrum de Nederlandse delegatie bij haar inbreng voor de 16e Intergouvernementele Comité meeting, oorspronkelijk gepland in Colombo Sri Lanka van 13 tot 18 december 2021, maar vanwege de coronacrisis net als in 2020 omgevormd tot een webmeeting.

De belangrijkste werkzaamheden van het Kenniscentrum voor de Nederlandse delegatie bestaan uit het schrijven van een advies op de ingediende nominatiedossiers voor bijschrijving, waarover Nederland als lid van het Intergouvernementeel Comité mede beslist. Het Kenniscentrum was ook in 2021 actief in het ICH-NGO Forum. Onder meer als coördinator van de Working Group Research. Deze rol is in de vergadering van de Working Group Research tijdens de 16de Intergouvernementele Comité overgedragen.

Daarnaast maakte het Kenniscentrum ook in 2021 deel uit van de doorlopende Expertcommissie van de Vlaamse Inventaris Immaterieel Cultureel Erfgoed. In verband met de internationale voordrachten van België had het Kenniscentrum in 2021 ook zitting in de hiervoor opgerichte Vlaamse expertencommissie.

Bijschrijvingen Representatieve Lijst

In maart 2020 werden er twee nominatiedossiers ingediend bij UNESCO waar Nederland, en dus het Kenniscentrum, bij betrokken was: Corsocultuur en Valkerij. Corsocultuur werd namens het Koninkrijk der

Nederlanden ingediend. Valkerij was een bestaand dossier bij UNESCO waar Nederland samen met een aantal andere landen aansluiting bij zocht. Het Kenniscentrum was zeer nauw betrokken bij het intensieve proces van het opstellen van deze nominatiedossiers.

Tijdens de 16de vergadering van het Intergouvernementeel Comité van 13 tot en met 18 december 2021 werd over beide nominaties positief beslist en zijn beiden ingeschreven in de Representatieve Lijst van Immaterieel Cultureel Erfgoed van de Mensheid.

Voorafgaand aan de Intergouvernementeel Comité vergadering van UNESCO werd al door de Evaluation Body een positief preadvies gegeven voor de beide dossiers. Over het dossier Corsocultuur schreven zij: *'Corso culture, flower and fruit parades in the Netherlands', nominated by the Netherlands, is a well-elaborated file that features a strong community-led initiative in the practice of the element and in building safeguarding networks.*

Toenmalig minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap Ingrid van Engelshoven zei: "Met deze inschrijving onderstrepen we het belang van de corsocultuur en de valkerij. Deze vorm en andere vormen van Immaterieel Erfgoed verbindt mensen en verleent hun een gevoel van identiteit."

In maart 2021 werd het nominatiedossier Zomercarnaval Rotterdam ingediend bij Unesco. In verband met achterstanden bij Unesco, is reeds bekend dat deze nominatie niet tijdens de vergadering van het Intergouvernementeel Comité in 2022 zal worden behandeld, maar zal worden doorgeschoven naar 2023.

Daarnaast werkte Nederland (en daarmee ook het Kenniscentrum) in 2021 aan het multinationale nominatiedossier van Traditional Irrigation (Traditionele bevloeiing van grasland). Voor deze nominatie voor de Representatieve

Divali werd in 2021 bijgeschreven in de Inventaris Immaterieel Erfgoed Nederland

Lijst werkt Nederland samen met Oostenrijk (coördinator), Zwitserland, België, Italië, Duitsland en Luxemburg. Naar verwachting wordt het nominatiedossier in maart 2022 door Oostenrijk ingediend namens de landen.

Evaluatie ngo-accreditatie Kenniscentrum bij Unesco

Elke vier jaar wordt er van ngo's met een Unesco accreditatie een uitgebreide rapportage verwacht van de implementatiewerkzaamheden uitgevoerd in het kader van het 2003 Unesco Verdrag.

In 2021 heeft het Kenniscentrum een rapport ingediend. Tijdens de 16de vergadering van het Intergouvernementeel Comité inzake de Bescherming van het Immaterieel Cultureel Erfgoed (13 - 18 december 2021) is besloten dat de ngo-accreditatie van het Kenniscentrum met vier jaar zal worden verlengd.

Internationale Erfgoedsamenwerking

Onderdeel van het internationaal cultuurbeleid van Nederland is sinds een aantal jaren het programma 'Gedeeld Cultureel Erfgoed' (GCE). Met ingang van 2021 omgedoopt tot 'Internationale Erfgoedsamenwerking' (IE). Nadat de aanvraag van het Kenniscentrum om aan dit programma te kunnen deelnemen in de loop van 2021 was gehonoreerd, is het Kenniscentrum als uitvoeringspartner tot dit programma toegetreden. Het Kenniscentrum zal zich naast de andere uitvoeringspartners DutchCulture, de Rijksdienst voor Cultureel erfgoed en het Nationaal Archief als enige volledig focussen op immaterieel erfgoed.

Met de inzet op immaterieel erfgoed en vooral op het gedeelde immaterieel erfgoed van erfgoedgemeenschappen met een migratieachtergrond in Nederland en van erfgoedgemeenschappen in herkomstlanden als Suriname, India, Indonesië en het Nederlands Caribisch gebied zal het Kenniscentrum een gewenste aanvulling kunnen zijn op het programma Internationale Erfgoedsamenwerking. In 2022 zal het Kenniscentrum een projectcoördinator aanstellen die effectief uitvoering zal gaan geven aan de bijdrage van het Kenniscentrum aan het programma 'Internationale Erfgoedsamenwerking'.

Gedurende 2021 kon immaterieel erfgoed weer rekenen op veel aandacht van de media. Minder dan voorgaande jaren, omdat door de coronacrisis veel vormen van immaterieel erfgoed niet plaats konden vinden. De bijschrijvingen in de Inventaris werden zoals ieder jaar opgepikt door regionale media, zoals het Goors School - en Volksfeest door RTV Oost, de Matthäus-Passion door NH Nieuws en ook Cultuur van de Piratenmuziek (m.u.v. illegaal zenden) konden rekenen op landelijke belangstelling.

De social media pagina's van het Kenniscentrum werden veel bekeken in 2021: de Facebookpagina had op 31 december 2021 1397 volgers en het Instagram account 1278. Vooral op Instagram was er veel interactie, zo werd het bericht over schaatsen op natuurijs 42 keer geliked, en het bericht over de munt voor Pride Amsterdam zelfs 53 keer.

De Trouw (12-8-2021) en de Gelderlander (8-8-2021) besteedden aandacht aan de tentoonstelling Dier, Mens & Traditie. Ook aan de tentoonstelling #thisisprikko werd aandacht besteed. In de publicaties lag de nadruk op de waarde van het project voor de jongeren. Zo zegt Sara, een van de jongeren, in de Gelderlander dat ze hoopt dat er veel mensen komen kijken: "Niet alleen uit de wijk, maar ook van erbuiten. Er is hier veel rijkdom. En dat zit niet in geld, maar wel in veel culturen, diversiteit en verbinding. Presikhaaf is een hechte wijk, een groot thuis."

De meeste aandacht voor immaterieel erfgoed in de media was er in december, tijdens de bijschrijving van Corsocultuur en Valkerij op de Representatieve Lijst. Het persmoment met de voormalig minister van Engelshoven werd online veel bekeken en de bijschrijving van de corsocultuur werd op meerdere nieuwswebsites en radio-omroepen genoemd.

In december 2021 werden Corsocultuur en Valkerij bijschreven op de Representatieve Lijst van Immaterieel Cultuur Erfgoed van de Mensheid. Dit kreeg veel aandacht in de media.

"De meeste aandacht voor immaterieel erfgoed in de media was er in december, tijdens de bijschrijving van de corsocultuur en de valkerij op de Representatieve Lijst."

Activiteitenplan 2021-2024: 'Immaterieel erfgoed gaat dwars door de samenleving'

2021 is het eerste jaar van de huidige beleidsperiode waarin uitvoering wordt gegeven aan het activiteitenplan 2021-2024: 'Immaterieel erfgoed gaat dwars door de samenleving'.

In dit plan zijn de volgende drie specifieke beleidsdoelstellingen geformuleerd:

1. Het Kenniscentrum gaat door met het zichtbaar maken van de diversiteit van immaterieel erfgoed in Nederland en werkt op dit terrein aan de deskundigheidsbevordering voor de erfgoedgemeenschappen;
2. Immaterieel erfgoed kent geen grenzen; meer internationaal samenwerken ter bevordering van de borging van immaterieel erfgoed.
3. Omgang met de natuurlijke omgeving; Immaterieel erfgoed draagt bij aan de VN 2030 agenda van de Sustainability Development Goals;

Met deze beleidsdoelstellingen wil het Kenniscentrum verder inzetten op het uitbreiden van het Netwerk Immaterieel Erfgoed en de Inventaris Immaterieel Erfgoed Nederland. Waarbij er extra aandacht zal zijn voor het zichtbaar maken van de brede diversiteit van het immaterieel erfgoed in Nederland, om zo het Netwerk en de Inventaris inclusiever te maken en meer een afspiegeling te laten zijn van Nederland.

Daarnaast zal in deze periode ook weer een Kennisagenda worden opgeleverd. Het gaat hierbij altijd om onderzoek dat bijdraagt aan de borging van immaterieel erfgoed.

Ditmaal zal er vooral aandacht zijn voor onderzoek naar diversiteit en ecologische duurzaamheid in relatie tot immaterieel erfgoed.

Het is onze visie dat ecologische duurzaamheid en diversiteit, net als voor de samenleving als geheel, de grote uitdagingen zijn voor deze tijd en het Kenniscentrum heeft de vaste overtuiging dat immaterieel erfgoed hier een bijdrage aan kan leveren.

In dit activiteitenverslag wordt verder ingegaan op de activiteiten die in 2021 in het kader van dit vierjarenplan zijn uitgevoerd. Helaas hebben een aantal activiteiten ten gevolge van de coronapandemie in 2021 niet plaats kunnen vinden. Het Kenniscentrum probeert deze alsnog op te pakken in 2022.

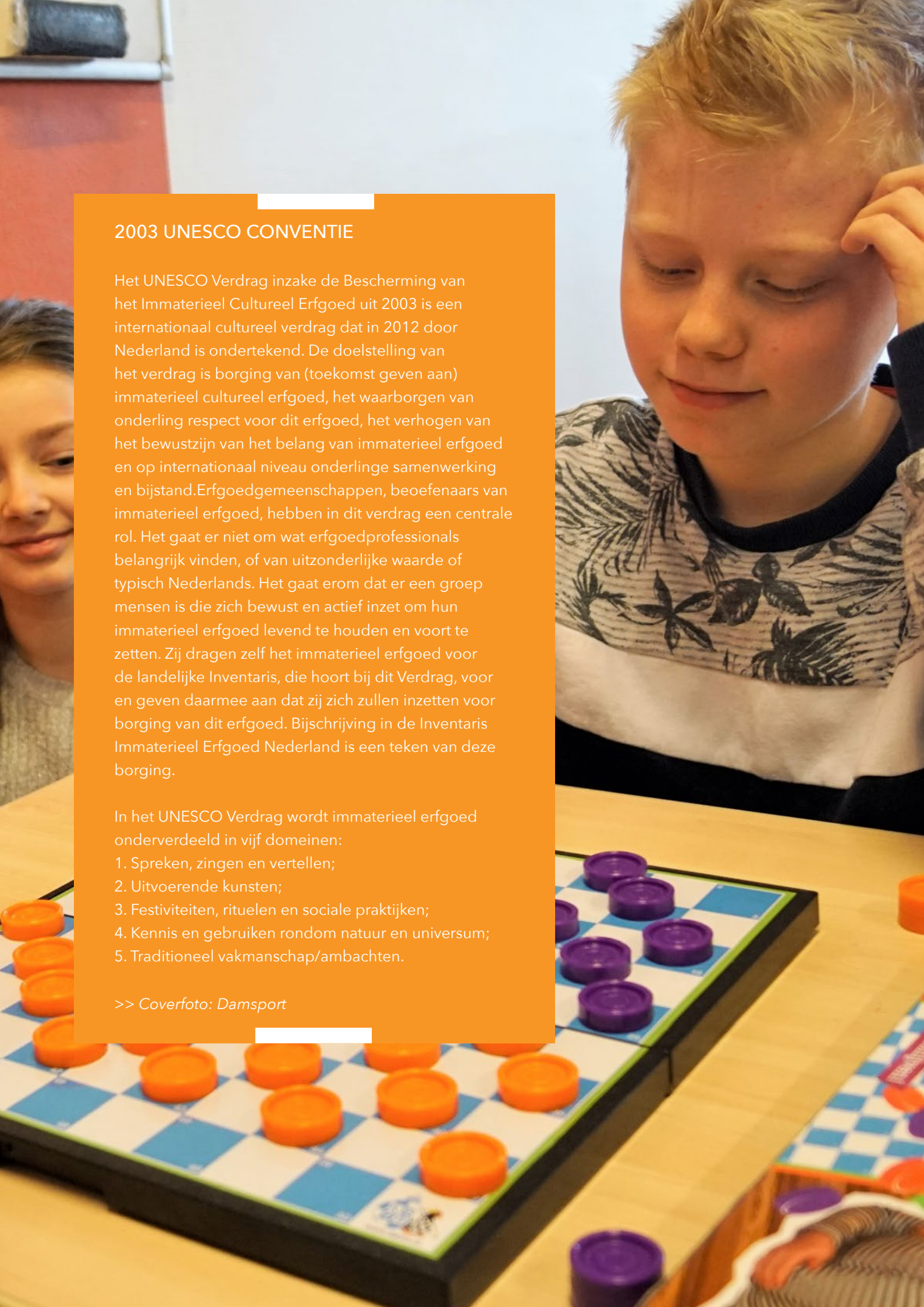
2003 UNESCO CONVENTIE

Het UNESCO Verdrag inzake de Bescherming van het Immaterieel Cultureel Erfgoed uit 2003 is een internationaal cultureel verdrag dat in 2012 door Nederland is ondertekend. De doelstelling van het verdrag is borging van (toekomst geven aan) immaterieel cultureel erfgoed, het waarborgen van onderling respect voor dit erfgoed, het verhogen van het bewustzijn van het belang van immaterieel erfgoed en op internationaal niveau onderlinge samenwerking en bijstand. Erfgoedgemeenschappen, beoefenaars van immaterieel erfgoed, hebben in dit verdrag een centrale rol. Het gaat er niet om wat erfgoedprofessionals belangrijk vinden, of van uitzonderlijke waarde of typisch Nederlands. Het gaat erom dat er een groep mensen is die zich bewust en actief inzet om hun immaterieel erfgoed levend te houden en voort te zetten. Zij dragen zelf het immaterieel erfgoed voor de landelijke Inventaris, die hoort bij dit Verdrag, voor en geven daarmee aan dat zij zich zullen inzetten voor borging van dit erfgoed. Bijschrijving in de Inventaris Immaterieel Erfgoed Nederland is een teken van deze borging.

In het UNESCO Verdrag wordt immaterieel erfgoed onderverdeeld in vijf domeinen:

1. Spreken, zingen en vertellen;
2. Uitvoerende kunsten;
3. Festiviteiten, rituelen en sociale praktijken;
4. Kennis en gebruiken rondom natuur en universum;
5. Traditioneel vakmanschap/ambachten.

>> Coverfoto: Damsport

Organisatie en financiële verantwoording

Net als in 2020 bestond het Kenniscentrum bij aanvang van 2021 uit twaalf medewerkers. Na het overlijden van het hoofd Kennisontwikkeling, Albert van der Zeijden, is Susanne Verburg, wetenschappelijk medewerker van deze afdeling, tijdelijk aangesteld als coördinator afdeling Kennisontwikkeling. Sinds eind 2021 wordt er onderzocht hoe het Kenniscentrum, met steeds omvangrijkere taken vooral op het gebied van Erfgoedzorg organisatorisch toekomstbestendig gemaakt kan worden. In de loop van 2022 hoopt het Kenniscentrum de ontstane vacature te hebben ingevuld en alle formatieplaatsen zo weer te hebben bezet.

Verder zijn er in 2021 enkele tijdelijke medewerkers aangesteld onder andere in het kader van zwangerschaps- en ouderschapsvervanging, extra administratieve ondersteuning en projecten zoals het inrichten van de beeldbank van het Kenniscentrum en het inrichten van een website over immaterieel erfgoed op Bonaire. Voor een overzicht van alle medewerkers, zie achterin dit Activiteitenverslag.

Ook in 2021 werd er net als in 2020 in verband met de coronapandemie hoofdzakelijk vanuit huis gewerkt. Met gebruikmaking van Microsoft Teams was het mogelijk om alle reguliere werkoverleggen tussen medewerkers te laten doorlopen. In lijn met het beleid van het Nederlands Openluchtmuseum, waar het Kenniscentrum onderdeel van uit maakt, is besloten dat ook na de coronapandemie deels vanuit huis gewerkt zal blijven worden.

Het team van het Kenniscentrum als geheel kwam in 2021 zeswekelijks digitaal bijeen. Het stafoverleg tussen de directeur en de twee afdelingshoofden (later afdelingshoofd en coördinator) vond driewekelijks digitaal plaats. Maandelijks vond er digitaal overleg plaats tussen directeur en bestuurder. Toezicht vond plaats vanuit de raad van toezicht van de Stichting Het Nederlands Openluchtmuseum.

De raad van advies van het Kenniscentrum kwam in 2021 drie keer digitaal bijeen. De raad bracht gevraagd en ongevraagd inhoudelijke adviezen uit aan het Kenniscentrum.

De Toetsingscommissie voor de Inventaris Immaterieel Erfgoed Nederland kwam in 2021 drie keer bijeen. Eenmaal werd er vergaderd naar aanleiding van een specifieke kwestie en tweemaal werd er regulier vergaderd in verband met voordrachten voor de Inventaris. De Toetsingscommissie droeg dertien uitingen van immaterieel erfgoed voor bijschrijving in de Inventaris voor bij de bestuurder.

De jaarrekening van Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland wordt sinds 2018 opgenomen in het Jaarverslag van het Nederlands Openluchtmuseum. Voor financiële verantwoording wordt daar naar verwezen. Het Jaarverslag 2021 van het Nederlands Openluchtmuseum is te vinden op de website www.openluchtmuseum.nl.

Activiteitenoverzicht 2021

- **13 januari:** internationaal overleg voordracht Graslandbevoeiing
- **21 januari:** Webinar 'Samenwerken'
- **21 januari:** Startmeeting Klankbordgroep hogeschool Thomas More (Vlaanderen) over meerjaren programma Toeristische ontsluiting van immaterieel erfgoed
- **22 januari:** Gastcollege Universiteit Bonn. 'ICH & Animals, lessons learned from the making of the exhibition in Museum of Natural History'.
- **26 januari:** Klankbordvergadering over te plannen tentoonstelling Huis van Alijn over DE STRAAT OP
- **28 januari:** Startmoment van 'IE Inbegrepen' door Werkplaats immaterieel erfgoed
- **09 februari:** Erfgoedacademie College - Kennismaking met Immaterieel Erfgoed
- **12 februari:** Bijschrijving Chinees Indische Restaurantcultuur
- **18 februari:** Bijschrijving Decoratieve Schildertechnieken
- **3 maart:** Lezing KKN
- **16 maart:** Gastcollege over Erfgoededucatie bij Minor Kunsteducatie UvA
- **25 maart:** Internationale Molenaarsconferentie
- **14 april:** IE dag webinar: 'Veerkracht van immaterieel erfgoed'
- **20 april:** Workshop over digitale evenementen tijdens inspiratiedag Maand van de Geschiedenis
- **20 april: IE dag webinar:** 'Veerkracht van immaterieel erfgoed'
- **22 april:** Lezing 'Dieren & Immaterieel Erfgoed, expositie 'Dier, Mens & Traditie' in 'Dierendialoog', i.s.m. Centrum for Sustainable Animal Stewardship
- **23 april:** Webinar Unesco EYPP
- **30 april:** Paneldiscussie tijdens Match Making Day Bokrijk | Vakmanschap & Erfgoed
- **5 mei:** Tijdens Seminar Bogota presentatie over werkwijze Kenniscentrum en het Presikhaaf Project
- **6 mei:** gastcollege over immaterieel erfgoed bij EUR
- **21 mei:** Keynote "Immaterielles Kulturerbe. Konzept, Möglichkeiten und Herausforderungen", symposium Museum 4.0: "Materialisierung des Immateriellen. Rolle und Wirkung des Immateriellen Kulturerbes und seiner digitalen Vermittlung im Museum"
- **2 juni:** Lezing 'Immaterielles Kulturerbe als Aufgabenfeld der angewandten Kulturanthropologie. Ansätze und Beispiele aus den Niederlanden' tijdens symposium 'Immaterielles Kulturerbe im Kulturtourismus'
- **2 juni:** Klankbordgroep Universiteit Utrecht over Community Engaged Learning
- **5 juni:** Opening Dier, Mens & Traditie in Natuurhistorisch Museum Rotterdam
- **7 juni:** Gastcollege over immaterieel erfgoed en duurzaamheid tijdens werkgroep College Universiteit Utrecht, cursus Burgerschapsvorming en Erfgoededucatie
- **21 juni:** Webinar Unesco educatie
- **24 juni:** Lezing voor SIEF over lessons learned, co-creation in a museum context
- **24 juni:** Toeristische ontsluiting van immaterieel erfgoed: terugkoppeling & crash course
- **24 juni:** Internationale Molenaarsconferentie
- **29 juni:** Oplevering Toolkit Educatie
- **1 juli:** Dialoogsessie over beleid
- **2 juli:** College Immaterieel Erfgoed, Universiteit Bonn
- **8 juli:** Webinar Samenwerken aan de borging van immaterieel erfgoed
- **29 juli:** Presentatie penning Pride Amsterdam
- **5 augustus:** Lancering #thisisprikko
- **29 augustus:** Bijschrijving Pinksterkermis Banholt
- **4 september:** Bijschrijving Airborne Wandeltocht
- **4 september:** Bijschrijving Kortebaandraverij Hoofddorp
- **6 september:** Dialoogtafel landenrapportage 'onderzoek'
- **9 september:** Dialoogtafel landenrapportage 'educatie'
- **12 september:** Bijschrijving Afro- Surinaamse

Aflegrituelen

- **15 september:** Voorlichtingsbijeenkomst Graslandbevloeiing
- **15 september:** Bijschrijving Matthäus Passion in de grote Kerk in Naarden
- **15 september:** Introductie cursus immaterieel erfgoed voor de ErfgoedAcademie
- **15/17 september:** MuseumCamp
- **16 september:** Netwerkborrel Erfgoed Jong
- **16 september:** Dialoogtafel landenrapportage 'inventaris en diversiteit'
- **19 september:** Bijschrijving Pencak Silat en Silat
- **20 september:** Overleg met NAKS
- **23 september:** Dialoogtafel landenrapportage 'klankbordgroepen'
- **23 september:** Lezing over IMP op Summer School 'Tangible Cultural Heritage - Intangible Cultural Heritage - Conservation', University of Applied Arts, Vienna
- **24 september:** Slotconferentie: Plannen voor de toekomst: ICE (in)begrepen
- **24 september:** Presentatie in NOM voor studenten Reinwardt Academie jaar 1 - Presikhaaf Project
- **28 september:** Bezoek burgemeester van Arnhem, Ahmed Marcouch, aan #thisisprikko
- **30 september:** Gastcollege Immaterieel Erfgoed aan Reinwardt Academie

- **30 september:** Panelgesprek 2021 ICH Youth Summit - ICHCAP
- **1 oktober:** Dialoogtafel landenrapportage 'Caribisch gebied'
- **2 oktober:** Corsocongres
- **8 oktober:** Erfgoeddag Overijssel
- **9 oktober:** Bijschrijving Katoendrukken en Blockprinten
- **10 oktober:** Gesprek met Kapiteins en Basiya's tijdens Dag van de Marrons
- **10 oktober:** Bijschrijving Surinaams Javaanse Gamelantraditie
- **20 oktober:** Bijschrijving Traditionele Bevloeiing van Grasland
- **21 oktober:** Molenaarsconferentie
- **29 oktober:** Bijschrijving Riviervisserij
- **6 november:** IE-dag 'Borgen voor Morgen'
- **2 december:** Netwerkborrel Erfgoed Jong
- **7 december:** Gastcollege Erasmus Universiteit
- **7 december:** Lezing voor CAG & div. Vlaamse erfgoedgemeenschappen, toelichting Duurzaamheid
- **8 december:** Lezing voor Werkplaats Immaterieel Erfgoed Vlaanderen over vuren
- **13/18 december:** Vergadering Intergouvernementeel Comité
- **15 december:** ICH-NGO Forum Symposium

Koningsdag in Velp werd in 2021 bijgeschreven in het Netwerk Immaterieel Erfgoed

Bestuurder

- Mr. B. (Teus) Eenkhoorn

Medewerkers

- M.J.J.L.H. (Marco) van Baalen, directeur
- Dr. H.E. (Jet) Bakels, wetenschappelijk medewerker
- K. (Kelly) Boender MA, adviseur erfgoedzorg
- K (Karlijn) Bruggeman MA, adviseur erfgoedzorg
- Dr. S.M. (Sophie) Elpers, wetenschappelijk medewerker
- (Frank) Hemeltjen, adviseur erfgoedzorg
- Drs. S. (Saskia) van Oostveen, afdelingshoofd erfgoedzorg
- P.J.J.H.M. (Pieter) van Rooij, adviseur erfgoedzorg
- Dr. M. (Mark) Schep, wetenschappelijk medewerker
- L.B.M. (Lisanne) Verbeek MA, officemanager
- S. (Susanne) Verburg MA, wetenschappelijk medewerker
- Dr. A.T. (Albert) van der Zeijden†, afdelingshoofd kennisontwikkeling

Projectmedewerkers

- K. (Krista) van Geenhuizen, ondersteuning evaluatie erfgoedzorg
- M. (Miranda) van der Lit/Miforyou Styling, opzetten Beeldbank Inventaris Immaterieel Erfgoed Nederland
- E. (Elise) Meier, tijdelijk adviseur erfgoedzorg
- E. (Edith) van Wordragen-Koenders, ondersteuning evaluatie erfgoedzorg
- L. (Liliane) de Geus, inrichten website immaterieel erfgoed Bonaire

Raad van Toezicht

- De heer mr. Th. C. (Thom) de Graaf, vicepresident van de Raad van State (voorzitter)
- De heer M. (Marc) Adriani, directeur Radio Talpa Network
- De heer C. (Chris) Breedveld, grootmeester van het Huis van Zijne Majesteit de Koning
- Mevrouw Y. (Yasemin) Cegerek, wethouder gemeente Heerde, voormalig Tweede Kamerlid
- Mevrouw R.P. (Patricia) Hoytink-Roubos, burgemeester gemeente Overbetuwe, vicevoorzitter VNG Gelderland
- Mevrouw drs. E. (Ester) van Eupen, lid HR directie VodafoneZiggo
- De heer E.M. (Engelhardt) Robbe, voormalig CQO Deloitte en lid van de Raad van Bestuur en voormalig CFO NS Groep NV
- Mevrouw drs. A.S.M. (Rian) Vreeburg, directeur Hulpverlening ANWB
- Mevrouw G.Y. (Yvonne) van der Zee, toezicht en bestuur cultuur en erfgoed, voormalig cultuuradviseur en ontwikkelaar QC

Raad van Advies

- Drs. M.E.W. (Marielies) Schelhaas, algemeen secretaris Nederlandse UNESCO Commissie (voorzitter)
- Dr. P.J.M. (Paul) Bastiaansen, natuurkundige, voorzitter Corsokoepel
- Dr. H.(Hendrik) Henrichs, emeritus universitair hoofddocent culturele geschiedenis UU
- F. (Frans) Schouten MSc, Associate Professor Visitor Management
- R. (Ruben) Severina, adviseur Gemeente Den Haag
- Drs. P.J.G.M. (Patrick) Timmermans, directeur-bestuurder Erfgoed Brabant
- U.C. (Urwin) Vyent, directeur NiNsee

Toetsingscommissie Inventaris Immaterieel Erfgoed Nederland

- Dr. Hendrik Henrichs (voorzitter), emeritus universitair hoofddocent culturele geschiedenis, Universiteit Utrecht (voorzitter)
- Drs. M.A. (Marieke) Brugman, plv Algemeen Secretaris en Senior Adviseur UNESCO
- J. (Jana) Kerremans, stafmedewerker Werkplaats immaterieel erfgoed (België)
- Drs. A.H.A.G. (Arjen) Kok, senior onderzoeker museale sector bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
- H. (Hanneke) Kramer MA, zelfstandig textielrestaurator en conserveringsadviseur
- Drs. W. (Wim) Manuhutu, eigenaar MANU2U en universitair docent Geschiedenis aan de VU
- Drs. A.L.Th. (Angelo) Tromp, Project Manager Pride Photo Award

Klankbordgroep vanuit de Erfgoedgemeenschappen

- Norbert van Berckel, Driekoningen 's-Hertogenbosch
- Drs. Patrick Cramers, Circuscultuur
- Drs. Cor Crans, Cultuur van het pijproken
- Boukje van Ettro, Brabantsedag Heeze
- Dr. Frans Jansen, Kortebaandraverij Stompwijk
- Han Knol, Corso Vollenhove
- Hans van Kruchten, Draaksteken Beesel
- Fatima Oulad Thami, Hennakunst
- Bram Poldervaart MA, Brielse Maskerade
- Cees Pronk, Smeden in Andelst
- Ir. Lex Roeleveld, Heggenvlechten
- Prof. dr. Bernard Stolte, Groningens Ontzet
- Karel Willems MSc, Zomercarnaval Rotterdam
- Pauline Willemse, Diamantbewerken

v.l.n.r.: Lisanne, Susanne, Mark, Saskia, Karlijn, Jet, Pieter, Marco, Sophie, Frank en Kelly

Samenwerkingspartners

Vaste samenwerkingspartners

- [Erfgoedgemeenschappen aangesloten bij Netwerk en Inventaris](#)
- UNESCO ICH
- Nederlandse UNESCO Commissie
- Intergouvernementeel Comité van het 2003 UNESCO Verdrag
- ICH-NGO Forum
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (Directie Erfgoed & Kunsten)
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
- Universiteit Utrecht (Erfgoed & Publieksgeschiedenis Lab)
- Meertens Instituut
- Fonds voor Cultuurparticipatie
- Mondriaan Fonds
- Familie Heersink Fonds
- Reinwardt Academie
- Werkplaats immaterieel erfgoed (België)
- Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie Amateurkunst
- Wendy van Wilgenburg - documentaire maker
- Amsterdamse Filmstichting
- David Wijnperle - De Doeldenker
- Willem Westermann - De Regelaar
- Projectbureau Cultural Motion

Caribische regio

- Dutch Caribbean ICH Committee
- Werkgroep Vierlandenoverleg

Provinciaal niveau

- Erfgoedhuis Zuid-Holland
- Erfgoed Gelderland
- Erfgoed Brabant
- Provincie Overijssel

Kennisagenda

- UNESCO Leerstoel Vrije Universiteit Brussel
- Radboud Universiteit
- Wageningen University & Research
- Rijksuniversiteit Groningen/Campus Fryslân
- Universiteit Utrecht (Vakgroep Geosciences)
- Hogeschool Inholland
- Saxion Hogeschool
- Zuyd Hogeschool
- NHTV/Breda University of applied Sciences
- Stenden University of Applied Sciences
- ErfgoedAcademie
- Finnish Heritage Agency
- Natuurhistorisch Museum Rotterdam
- Centre for Sustainable Animal Stewardship (Universiteit Utrecht & Wageningen University & Research)
- Centrum Agrarische Geschiedenis Leuven

AmbachtenLab

- De Museumfabriek
- Fries Museum
- Museum Gouda
- Zuiderzeemuseum
- Nederlands Openluchtmuseum
- Hout- en Meubileringscollege Amsterdam
- Cibap, vakschool voor vormgeving
- Sint Lucas, Boxtel
- Rijn IJssel, ROC
- Artez, Hogeschool voor de Kunsten
- Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven

Projectpartners: Internationale Erfgoedsamenwerking

- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
- DutchCulture
- Nationaal Archief

KENNISCENTRUM
IMMATERIEEL
ERFGOED
NEDERLAND

COLOFON

UITGAVE

Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland,
april 2022

SAMENSTELLING

Marco van Baalen & Lianne Verbeek

GRAFISCH ONTWERP

Design by Sanne

Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland
maakt onderdeel uit van het Nederlands
Openluchtmuseum

Postbus 649, 6800 AP Arnhem

Hoferlaan 4, 6818 SG Arnhem

+31 (0)26 3576 113

info@immaterieelerfgoed.nl

www.immaterieelerfgoed.nl

Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland

 Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland

 Immaterieel Erfgoed NL #immaterieelerfgoed

 Immaterieel Erfgoed NL @immtrl_erfgoed